

Ve Slovenské republice má každý člověk právo na rovné zacházení při uplatňování svých práv a na ochranu před diskriminací. Podnikatelé musí dodržovat zásadu rovného zacházení nejen při poskytování zboží a služeb, nýbrž také při zaměstnávání, a to ve vztahu k uchazečům o zaměstnání i samotným zaměstnancům.

1. Jaký druh soudní ochrany mám ve vaší zemi, stanu-li se obětí porušování lidských práv v souvislosti s podnikáním? Zahmuje tato ochrana odškodnění?

Jedním ze základních práv zakotvených v Ústavě Slovenské republiky je **právo na soudní ochranu, domáhat se svých práv u nezávislých soudů včetně Ústavního soudu** nebo u jiného orgánu Slovenské republiky, je-li to stanoveno zákonem.

Právo na soudní ochranu se uplatňuje podáním návrhu na zahájení řízení. Dojde-li k porušení nebo ohrožení subjektivního práva, může jeho nositel, kterým je fyzická nebo právnická osoba, uplatnit své právo na soudní ochranu tím, že podá návrh na zahájení řízení, tj. žalobu. Podat žalobu může každá fyzická nebo právnická osoba. Soud se musí zabývat každým návrhem.

Z návrhu žaloby musí být zřejmé, **čeho** se navrhovatel **domáhá, tj. žalobní petit neboli žalobní návrh**. V žalobním návrhu (petitu) navrhovatel stanoví, o čem má soud ve věci samé jednat a rozhodovat. Soud nemůže přisoudit navrhovateli něco jiného, než čeho se domáhá v žalobním návrhu. Podle výsledků řízení mu samozřejmě může přisoudit méně, než čeho se navrhovatel domáhá; více mu může přisoudit pouze tehdy, vyplývá-li z právního předpisu určitý způsob vyrovnání mezi účastníky nebo bylo-li možné řízení zahájit i bez návrhu.

Oběť porušení lidských práv v souvislosti s podnikáním má tudíž právo na soudní ochranu, a v návrhu na zahájení soudního řízení v žalobním petitu určí, o jaké věci se má jednat a rozhodnout a jaké náhrady škody se oběť jakožto žalobce u soudu domáhá.

V případě neoprávněného zásahu do cti, důstojnosti, zdraví nebo soukromí fyzické osoby, jejího rodinného života apod. má poškozená osoba právo domáhat se u soudu náhrady nemajetkové újmy. Výše nemajetkové újmy v penězích se určí s přihlédnutím zejména k těmto skutečnostem:

- osoba poškozeného, jeho dosavadní život a prostředí, v němž žije a pracuje;
- závažnost vzniklé újmy a okolnosti, za nichž k újmě došlo;
- závažnost následků, které poškozenému vznikly v soukromém životě;
- závažnost následků, které poškozenému vznikly ve společenském uplatnění.

2. Existují zvláštní pravidla pro hrubé porušování lidských práv? Vztahují se tato pravidla na trestné činy proti životnímu prostředí nebo závažné pracovní vykořisťování?

Zákoník práce zakazuje diskriminaci v pracovněprávních vztazích, čímž přímo vyžaduje, aby podnikatelé ve svých předsmulvních a pracovněprávních vztazích dodržovali zásadu rovného zacházení. Podrobnější právní úprava je obsažena v antidiskriminačním zákoně, který zakazuje diskriminaci v pracovněprávních a podobných právních vztazích z důvodu pohlaví, náboženského vyznání nebo víry, rasy, příslušnosti k národnosti nebo etnické skupině, zdravotního postižení, věku, sexuální orientace, manželského a rodinného stavu, barvy pleti, jazyka, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, pohlaví nebo jiného postavení nebo z důvodu oznámení trestného činu či jiné protisociální činnosti.

Při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci musí podnikatel podle zákona o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci dohlížet na bezpečné pracovní podmínky, budovy, komunikace, stroje a technická zařízení, pracovní postupy, organizaci práce atd.

Ústava Slovenské republiky stanoví, že nikoho nelze poslat na nucené práce nebo nucené služby.

Trestné činy týkající se závažného porušení lidských práv, například proti svobodě (jako je obchodování s lidmi, omezení osobní svobody nebo omezení svobody pobytu), jakož i trestné činy všeobecně nebezpečné a proti životnímu prostředí (např. neoprávněné nakládání s odpady, neoprávněné vypouštění znečišťujících látek, porušování ochrany vod a ovzduší, neoprávněná výroba a nakládání s látkami poškozujícími ozónovou vrstvu aj.) se podle trestního zákona považují za zločin, pokud jde o úmyslný trestný čin, za nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby vyšší než pět let. Za tyto trestné činy nesou trestní odpovědnost pachatelé, jimiž mohou být fyzické osoby podle trestního zákona a právnické osoby podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a trestního zákona.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro případy závažného porušení lidských práv, mezi něž patří také trestné činy proti životnímu prostředí, a závažného pracovního vykořisťování platí zvláštní pravidla, pokud jde o výši uděleného trestu, který je podle trestního zákona v případě zločinu vyšší než v případě přestupku.

3. Jsem obětí porušování lidských práv způsobeného činností evropské nadnárodní korporace, k němuž došlo mimo Evropskou unii. Mohu se obrátit na soudy ve vaší zemi, pokud nejsem občanem EU nebo nežiji v EU? Jaké jsou podmínky pro žalobu na porušování mých práv? Kde mohu nalézt další informace?

V případě mezinárodního právního sporu je třeba určit, který soud se bude danou věcí zabývat a rozhodovat o ní, je však také nutné stanovit, podle jakého práva se určí skutková podstata. Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, který má stanovit, kterým právním řádem se řídí občanskoprávní, obchodní, rodinné, pracovní a jiné podobné vztahy s mezinárodním prvkem, v části týkající se mezinárodního práva procesního vymezuje případy, k jejichž projednání jsou příslušné slovenské soudy, případy, kdy mají výlučnou pravomoc slovenské soudy, a případy, kdy mají účastníci sporu možnost volby řízení u slovenského soudu. Je třeba zdůraznit, že slovenské soudy jednají vždy podle slovenských procesních předpisů, a pokud se slovenskému justičnímu orgánu nepodaří v přiměřené lhůtě zjistit obsah cizího práva, nebo pokud by bylo zjištění obsahu cizího práva spojené s obtížně překonatelnými překážkami nebo není možné, použije se v řízení slovenské právo.

V daném případě lze podle slovenského zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním uplatnit pouze ustanovení o volbě příslušnosti dohodou, kdy se obě strany sporu dohodnou na projednání dané věci u slovenských soudů. Pokud by byla dohoda o příslušnosti uzavřena výhradně ve prospěch jednoho účastníka, je zachováno právo tohoto účastníka podat návrh jinému soudu. Ve věcech týkajících se pracovních smluv, pojistných smluv a spotřebitelských smluv je dohoda o příslušnosti platná pouze tehdy, nevylučuje-li příslušnost soudu státu, na jehož území má bydliště žalobce, nebo byla-li uzavřena až po vzniku sporu.

Pro další informace je možné kontaktovat:

Národní kontaktní místo pro podnikání a lidská práva (Národné kontaktné miesto pre podnikanie a ľudské práva)

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky)

4. Může úřad veřejného ochránce práv, orgán pro rovné zacházení nebo národní instituce pro lidská práva podpořit oběti porušování lidských práv v souvislosti s podnikáním, které spáchala evropská nadnárodní korporace mimo Evropskou unii? Mohou tyto subjekty prošetřit můj případ, pokud nejsem občanem EU nebo nežiji v EU? Existují ve vaší zemi další veřejné útvary (jako např. inspektorát práce nebo životního prostředí), které mohou prošetřit můj případ? Kde mohu nalézt informace o svých právech?

Institút veřejného ochránce práv (ombudsman) je zakotven v Ústavě Slovenské republiky. Slovenského veřejného ochránce práv volí Národní rada Slovenské republiky a mohou se na něj obrátit fyzické i právnické osoby, pakliže se domnívají, že jednáním, rozhodováním nebo nečinností orgánů veřejné správy byla porušena jejich základní práva a svobody. To znamená, že osoba, která nežije na Slovensku, nebo jejíž práva a svobody neporušily slovenské orgány veřejné správy, se sice může obrátit s žádostí o radu na slovenského veřejného ochránce práv, ten však nemá zákonnou pravomoc se daným problémem zabývat a jednat v této věci.

Na Slovensku působí **Slovenské národní středisko pro lidská práva** (*Slovenské národné stredisko pre ľudské práva*) jako národní instituce pro lidská práva a zároveň jako vnitrostátní antidiskriminační orgán. Hlavním úkolem střediska je dohlížet na dodržování lidských práv a základních svobod včetně zásady rovného zacházení ve Slovenské republice. Při plnění svých úkolů vykonává širokou škálu činností a poskytuje různé služby v oblasti ochrany a podpory lidských práv, přičemž současně úzce spolupracuje s mezinárodními lidskoprávními organizacemi a institucemi. V září 2018 zřídilo **Slovenské národní středisko pro lidská práva Národní kontaktní místo pro lidská práva a podnikání**. V souladu s právními předpisy, které upravují činnost a fungování zřizovatele, poskytuje mimo jiné také právní poradenství v oblasti diskriminace na pracovišti (včetně bezplatného zastupování v soudním řízení) a konzultace v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod v nejširším rozsahu – od problematiky rovnosti pohlaví po ochranu životního prostředí, **avšak pouze v rámci Slovenské republiky** (v souladu s občanským soudním řádem (*Civilný sporový poriadok*), podle něhož je pro fyzickou osobu obecným soudem soud, v jehož obvodu má fyzická osoba trvalý pobyt, a v souladu se zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním).

V oblasti ochrany životního prostředí působí na Slovensku **Slovenská inspekce životního prostředí** (*Slovenská inšpekcia životného prostredia*), jejímž prostřednictvím vykonává Ministerstvo životního prostředí Slovenské republiky státní dozor a ukládá fyzickým osobám, podnikatelům a jiným právnickým osobám sankce podle zákona o ochraně přírody a krajiny, jehož působnost se vztahuje na **území Slovenské republiky, to znamená, že k porušení ustanovení tohoto zákona musí dojít na území Slovenské republiky**.

Zákon o inspekci práce a o nelegální práci a nelegálním zaměstnávání upravuje **inspekci práce s působností na území Slovenské republiky, to znamená, že k porušení ustanovení zákona musí dojít na území Slovenské republiky**.

Z výše uvedeného vyplývá, že se osoba, která se domnívá, že došlo k porušení jejích základních lidských práv a svobod, přičemž není občanem členského státu Evropské unie a nežije na území Evropské unie, nemůže dovolávat účinné právní ochrany u vnitrostátních orgánů ochrany základních lidských práv a svobod, které působí ve Slovenské republice.

5. Ukládá vaše země evropským nadnárodním korporacím povinnost zřídit mechanismus pro vyřizování stížností nebo mediační služby pro porušování způsobené jejich podnikatelskou činností? Platí tato povinnost rovněž pro porušování, k němuž došlo mimo Evropskou unii? Kdo odpovídá za monitorování těchto aktivit ve vaší zemi? Jsou k dispozici veřejné zprávy s informacemi o fungování uvedeného systému?

Slovenská republika neukládá evropským nadnárodním korporacím povinnost zřídit mechanismus pro vyřizování stížností, jelikož tato povinnost je uložena pouze orgánům státní a územní samosprávy a jiným orgánům Slovenské republiky, a to v souladu se zákonem o stížnostech. Jako členský stát Evropské unie musí Slovenská republika uplatňovat evropské právní předpisy.

Na Slovensku se mohou nadnárodní společnosti obrátit na Národní kontaktní místo pro podnikání a lidská práva, které v této oblasti poskytuje vzdělávání, konzultace a právní poradenství.

Mediace je dobrovolný proces, který má ulehčit soudům od sporů. Na Slovensku ji upravuje zákon o mediaci a jejím účelem je mimosoudní urovnání sporu v oblasti občanskoprávních, rodinnoprávních, obchodních závazkových a pracovněprávních vztahů, jakož i přeshraničních sporů, které vznikají z obdobných právních vztahů mezi subjekty s bydlištěm nebo obvyklým pobytem v členském státě Evropské unie. Podle občanského soudního řádu má soud vždy usilovat o dosažení smíru. Soud může zúčastněným stranám navrhnout dosažení smíru prostřednictvím mediace, nelze ji však nařídít. K mediaci je zapotřebí dobrovolný souhlas a aktivní přístup zúčastněných stran.

6. Mám zvláštní práva, jsem-li zranitelná oběť usilující o nápravu za porušování lidských práv v souvislosti s podnikáním? Mám přístup k právní pomoci a za jakých podmínek? Jaké výdaje tato právní pomoc pokryje? Mám přístup k právní pomoci za stejných podmínek, pokud nejsem občanem EU nebo nežiji v EU?

Zákon o obětech trestných činů na Slovensku definuje pojem „oběť“; obzvláště zranitelná oběť (dítě, osoba starší 75 let, osoba se zdravotním postižením, oběť trestného činu obchodování s lidmi, trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, některého z trestných činů proti lidské důstojnosti, některého z trestných činů terorismu, oběť trestného činu spáchaného násilím nebo pod hrozbou násilí z důvodu jejího pohlaví, sexuální orientace, národnosti, rasové nebo etnické příslušnosti, náboženského vyznání nebo víry, oběť jiného trestného činu, která je vystavena vyššímu riziku opakované viktimizace zjištěnému na základě individuálního posouzení oběti a jejích osobních vlastností, vztahu k pachateli nebo závislosti na něm, druhu nebo povahy a okolností spáchání trestného činu)“ pro potřeby řízení v rámci slovenského právního řádu.

Orgány činné v trestním řízení (státní zastupitelství a policie), soudy a subjekty poskytující pomoc obětem musí oběť informovat o jejích právech jednoduchým a srozumitelným způsobem. Přihlížejí zejména k potížím při pochopení nebo komunikaci vyplývajícím z určitého druhu zdravotního postižení, znalosti jazyka, jakož i k omezené schopnosti oběti vyjadřovat se. Oběť má v trestním řízení postavení oznamovatele trestného činu, poškozeného nebo svědka a náleží jí práva a povinnosti stanovené v trestním řádu, jež souvisejí se zmíněným postavením. Orgán činný v trestním řízení, soud nebo subjekt poskytující pomoc obětem uskutečňuje s ohledem na závažnost spáchaného trestného činu individuální posouzení oběti s cílem zjistit, zda se jedná o obzvláště zranitelnou oběť, aby se zabránilo opakované viktimizaci.

Obětem se poskytuje právní pomoc v podobě právních informací a právního zastupování oběti v trestním řízení a v občanskoprávním řízení a při uplatnění nároku na náhradu škody. Právní pomoc obětem poskytuje Centrum právní pomoci (*Centrum právnej pomoci*) za podmínek a v rozsahu stanoveném zákonem o poskytování právní pomoci osobám v hmotné nouzi. Centrum poskytuje právní pomoc ve vnitrostátních sporech všem fyzickým osobám, v přeshraničních sporech pak pouze fyzickým osobám, které mají bydliště nebo obvyklý pobyt na území členského státu. Za podmínek uvedených v mezinárodní smlouvě, již je Slovenská republika vázaná, nebo na základě vzájemnosti vyhlášené Ministerstvem spravedlnosti Slovenské republiky, se pro účely řízení u soudu Slovenské republiky poskytuje právní pomoc také občanovi smluvní strany mezinárodní smlouvy nebo osobě, která má na území smluvní strany obvyklý pobyt, nebo osobě v případě, že předmět řízení u soudu Slovenské republiky přímo souvisí s předchozím obvyklým pobytem osoby na území Slovenské republiky. Není vyloučeno zastupování právním zástupcem (advokátem) podle zákona o advokacii a zákona o živnostenském podnikání. Na bezplatnou právní pomoc v Centru právní pomoci má nárok osoba, která se nachází v hmotné nouzi (její příjem nedosahuje 1,4násobku částky životního minima (na Slovensku), nebo pobírá dávky v hmotné nouzi (na Slovensku)), nejde o zřejmě neúspěšný spor a hodnota sporu převyšuje hodnotu zákonem stanovené minimální mzdy.

Na právní pomoc prostřednictvím Centra právní pomoci s finanční účastí ve výši 20 % na nákladech právního zastoupení má žadatel nárok tehdy, pokud splňuje současně tyto tři podmínky: příjem žadatele přesahuje 1,4násobek částky životního minima (na Slovensku) a současně nepřesahuje 1,6násobek uvedené částky a žadatel nemůže využívání právních služeb zajistit svým majetkem, nejedná se o zjevně neúspěšný spor a hodnota sporu převyšuje hodnotu zákonem stanovené minimální mzdy. Centrum posuzuje splnění těchto podmínek vždy před samotným poskytnutím právní pomoci.

V ostatních případech si oběť zajistí na vlastní náklady svého právního zástupce (advokáta).

Zvláštní skupinou je ochrana práv oznamovatelů. Zákon o ochraně oznamovatelů protispolečenské činnosti upravuje podmínky poskytování ochrany osobám v pracovněprávním vztahu v souvislosti s oznámením trestného činu nebo jiné protispolečenské činnosti, práva a povinnosti osob při oznamování protispolečenské činnosti a zřízení, postavení a působnost Úřadu na ochranu oznamovatelů protispolečenské činnosti (*Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti*).

Oznamovatelé mohou podat žádost o poskytnutí ochrany při oznámení závažné protispolečenské činnosti, která je trestným činem, nebo během trestního řízení. Žádost se podává státnímu zástupci. Je-li žádost o poskytnutí ochrany oznamovateli podána jinému orgánu veřejné správy, ten ji bezodkladně postoupí státnímu zástupci. Pokud státní zástupce zjistí, že oznamovatel, který podal žádost o poskytnutí ochrany, učinil kvalifikované oznámení, poskytne mu bezodkladně ochranu. Zvláštní ochrana oznamovatelů se poskytuje jako prevence viktimizace oznamovatele, aby pachatel nemohl oznamovatele jako oběť ovlivnit vyhrůžkami, zastrašováním, nátlakem, zneužíváním moci nad obětí, odvetnými opatřeními nebo jinou formou s cílem působit na fyzickou či psychickou integritu oběti.

Pokud si oběť stěžuje na diskriminaci, poskytuje se ochrana podle antidiskriminačního zákona, podle něhož se neoprávněný postih stěžovatele rovněž pokládá za formu diskriminace. V případech diskriminace poskytuje právní poradenství Slovenské národní středisko pro lidská práva, které může oběť zastupovat v rovněž v soudním řízení.

Nepřihlíží se ke státní příslušnosti oběti, ochranu však lze poskytnout pouze obětem, které se nacházejí na území Slovenské republiky.

Poslední aktualizace: 27/02/2023

Originální verzi stránky (v jazyce příslušného členského státu) provozuje daný členský stát. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. Evropská komise vylučuje jakoukoli odpovědnost za jakékoli informace nebo údaje obsažené nebo uvedené v tomto dokumentu. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.